

Asmens veiksnio ribojimas lemia reikšmingą žmogaus teisių ir laisvių suvaržymą. Siekiant keisti Lietuvoje nusistovėjusią ir asmenų su negalia teisėms prieštaraujančią veiksnio ribojimo politiką, ypatingai svarbu kiekvienu individualiu atveju įvertinti ar asmuo gauna, turėtų gauti socialinės pagalbos, sveikatos priežiūros, kitas priemones ir (ar) paslaugas, galinčias kompensuoti asmens prarastus (neturimus) gebėjimus pasirūpinti savimi ir priimti kasdienes sprendimus, bei tokiu būdu įgalinančias asmens veiksnumą:

EIL. NR.	SRITIS	ALTERNATYVA VEIKSNUMO RIBOJIMUI TEIKIANT PAGALBĄ / LR NUMATYTI ĮSTATYMO SAUGIKLIAI
TURTINIŲ SANTYKIŲ SRITIS		
1.	Asmeninių pajamų ir išlaidų tvarkymas, susijęs su smulkiais buitinais sandoriais (maisto produktų įsigijimas, sumokėjimas už komunalines paslaugas ir pan.)	1. Socialinių paslaugų katalogo 12.2 p. Socialinių įgūdžių ugdymas, palaikymas ir (ar) atkūrimas. „Kasdienio gyvenimo įgūdžių (pinigų apskaitos tvarkymo, apsipirkimo ir mokesčių mokėjimo, namų ruošos darbų planavimo, bendravimo ir pan.) ugdymas ir (ar) palaikymas, ir (ar) atkūrimas, bendravimo, bendradarbiavimo, sprendimų priėmimo įgūdžių ugdymas, maitinimo organizavimas“. 2. Socialinių paslaugų katalogo 12.1 p. Pagalba į namus. „Asmens namuose teikiamos paslaugos, padedančios asmeniui tvarkytis buityje, rūpintis asmeniniu gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime“.
2.	Asmeninių pajamų ir išlaidų tvarkymas, susijęs su lizingo, daiktų pirkimo–pardavimo išsimokėtinai sutarčių sudarymu, paskolų, vartojimo kreditų sutarčių sudarymu ir pan.	1. Socialinių paslaugų katalogo 12.2 p. Socialinių įgūdžių ugdymas, palaikymas ir (ar) atkūrimas. „Kasdienio gyvenimo įgūdžių (pinigų apskaitos tvarkymo, apsipirkimo ir mokesčių mokėjimo, namų ruošos darbų planavimo, bendravimo ir pan.) ugdymas ir (ar) palaikymas, ir (ar) atkūrimas, bendravimo, bendradarbiavimo, sprendimų priėmimo įgūdžių ugdymas, maitinimo organizavimas“. 2. CK 6.228 straipsnis. Esminė šalių nelygybė. „1. Šalis gali atsisakyti sutarties ar atskiros jos sąlygos, jeigu sutarties sudarymo metu sutartis ar atskira jos sąlyga nepagrįstai suteikė kitai šaliai perdėtą pranašumą. Be kitų aplinkybių, šiais atvejais turi būti atsižvelgiama ir į tai, jog viena šalis nesąžiningai pasinaudojo tuo, kad kita šalis nuo jos priklauso, turi ekonominių sunkumų, neatidėliotinių poreikių, yra ekonomiškai silpna, neinformuota, nepatyrusi, veikia neapdairiai, neturi derybų patirties, taip pat

		atsižvelgiant į sutarties prigimtį ir tikslą.”. 3. Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymo 21¹ straipsnis. Prašymas neleisti arba uždrausti sudaryti vartojimo kredito sutartis. „1. Kiekvienas fizinis asmuo (toliau šiame straipsnyje – asmuo) turi teisę priežiūros institucijai pateikti prašymą neleisti jam sudaryti vartojimo kredito sutarčių, pakeisti šį prašymą ar jo atsisakyti. Prašyme neleisti sudaryti vartojimo kredito sutarčių turi būti nurodytas terminas, per kurį asmeniui nebūtų leidžiama sudaryti minėtų sutarčių. Prašymų neleisti sudaryti vartojimo kredito sutarčių pateikimo, šių prašymų pakeitimo ir atsisakymo tvarką nustato priežiūros institucija.”. 4. Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 2 straipsnio 6 dalis. „Pirminė valstybės garantuojama teisinė pagalba – šio įstatymo nustatyta tvarka teikiama teisinė informacija, teisinės konsultacijos ir valstybės ir savivaldybių institucijoms skirtų dokumentų rengimas. Pirminė teisinė pagalba apima šio įstatymo 15 straipsnio 7 dalyje nurodytų procesinių dokumentų parengimą, taip pat patarimus dėl ginčo sprendimo ne teismo tvarka, veiksmus dėl taikaus ginčo išsprendimo ir taikos sutarties parengimą, bet neapima mokesčių administratoriui teikiamų deklaracijų pildymo.” „7. Pirminę teisinę pagalbą teikiantys asmenys rengia prašymus dėl santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, sutartis dėl santuokos nutraukimo teisiųjų pasekmių, pareiškimus dėl teismo įsakymo išdavimo, prieštaravimus dėl kreditoriaus pateikto pareiškimo, prašymus dėl teismo leidimo parduoti ar įkeisti nekilnojamąjį turtą išdavimo, prašymus dėl teismo leidimo priimti palikimą išdavimo ir prašymus dėl išankstinių teismo leidimų sudaryti sandorius, susijusius su neveiksnaus tam tikroje srityje ar ribotai veiksnus tam tikroje srityje asmens turtu.”.
3.	Socialinių ir valstybinio socialinio draudimo išmokų (tikslinių	1. Socialinių paslaugų katalogo 9.2 p. Tarpininkavimas ir atstovavimas. „Pagalbos asmeniui suteikimas sprendžiant įvairias jo problemas (teisines, sveikatos, ūkines, buitines), tvarkant

	kompensacijų, pensijų ir kt.) sritis (prašymų skirti ir (ar) mokėti socialines ir valstybinio socialinio draudimo išmokas teikimas, socialinių ir valstybinio socialinio draudimo išmokų gavimas, naudojimas ir kt.)	dokumentus, mokant mokesčius, registruojantis pas specialistus, organizuojant ūkinius darbus ir kt., palydint asmenį ir tarpininkaujant, asmeniui bendraujant su kitomis institucijomis, specialistais, kitais asmenimis“. 2. Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 2 straipsnio 6 dalis. „Pirminė valstybės garantuojama teisinė pagalba – šio įstatymo nustatyta tvarka teikiama teisinė informacija, teisinės konsultacijos ir valstybės ir savivaldybių institucijoms skirtų dokumentų rengimas. Pirminė teisinė pagalba apima šio įstatymo 15 straipsnio 7 dalyje nurodytų procesinių dokumentų parengimą, taip pat patarimus dėl ginčo sprendimo ne teismo tvarka, veiksmus dėl taikaus ginčo išsprendimo ir taikos sutarties parengimą, bet neapima mokesčių administratoriui teikiamų deklaracijų pildymo.“.
4.	Kilnojamojo turto naudojimas, valdymas ir disponavimas juo (kilnojamojo turto pirkimo–pardavimo, nuomos, dovanojimo, įkeitimo sandoriai ir kt.)	1. Socialinių paslaugų katalogo 9.2 p. Tarpininkavimas ir atstovavimas. „Pagalbos asmeniui suteikimas sprendžiant įvairias jo problemas (teisines, sveikatos, ūkines, buitines), tvarkant dokumentus, mokant mokesčius, registruojantis pas specialistus, organizuojant ūkinius darbus ir kt., palydint asmenį ir tarpininkaujant, asmeniui bendraujant su kitomis institucijomis, specialistais, kitais asmenimis“ 2. CK 1.89 straipsnis. Savo veiksmų reikšmės negalėjusio suprasti fizinio asmens sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu. 3. CK 1.90 straipsnis. Dėl suklydimo sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu. 4. CK 1.91 straipsnis. Dėl apgaulės, smurto, ekonominio spaudimo ar realaus grasinimo, taip pat dėl šalies atstovo piktavališko susitarimo su antrąja šalimi ar dėl susidėjusių sunkių aplinkybių sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu. 5. Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 2 straipsnio 6 dalis.

		„Pirminė valstybės garantuojama teisinė pagalba – šio įstatymo nustatyta tvarka teikiama teisinė informacija, teisinės konsultacijos ir valstybės ir savivaldybių institucijoms skirtų dokumentų rengimas. Pirminė teisinė pagalba apima šio įstatymo 15 straipsnio 7 dalyje nurodytų procesinių dokumentų parengimą, taip pat patarimus dėl ginčo sprendimo ne teismo tvarka, veiksmus dėl taikaus ginčo išsprendimo ir taikos sutarties parengimą, bet neapima mokesčių administratoriui teikiamų deklaracijų pildymo.”.
5.	Nekilnojamojo turto naudojimas, valdymas ir disponavimas juo (nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo, nuomos, dovanojimo, įkeitimo sandoriai ir kt.)	1. Socialinių paslaugų katalogo 9.2 p. Tarpininkavimas ir atstovavimas. „Pagalbos asmeniui suteikimas sprendžiant įvairias jo problemas (teisines, sveikatos, ūkines, buitines), tvarkant dokumentus, mokant mokesčius, registruojantis pas specialistus, organizuojant ūkinius darbus ir kt., palydint asmenį ir tarpininkaujant, asmeniui bendraujant su kitomis institucijomis, specialistais, kitais asmenimis“. 2. Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 30 straipsnis. Notarinių veiksmų prasmės ir pasekmių išaiškinimas. Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 31 straipsnis. Asmenų, kurie prašo atlikti notarinius veiksmus, asmens tapatybės nustatymas, veiksnio ir jų parašų tikrumo patikrinimas. Tvirtinant sandorį notaras turi nustatyti pagrindines sutarties sudarymo aplinkybes, išsiaiškinti šalių motyvą ir norą sudaryti sutartį bei numatyti (išsiaiškinti) šalių pageidaujamas ar nepageidaujamas pasekmes tam, kad būtų galima sudaryti sandorį, kuris išreikštų tikrąją šalių valią. 3. CK 1.89 straipsnis. Savo veiksmų reikšmės negalėjusio suprasti fizinio asmens sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu. 4. CK 1.90 straipsnis. Dėl suklydimo sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu. 5. CK 1.91 straipsnis. Dėl apgaulės, smurto, ekonominio spaudimo ar realaus grasinimo, taip pat dėl šalies

		atstovo piktavališko susitarimo su antrąja šalimi ar dėl susidėjusių sunkių aplinkybių sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu. 6. Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 2 straipsnio 6 dalis. „Pirminė valstybės garantuojama teisinė pagalba – šio įstatymo nustatyta tvarka teikiama teisinė informacija, teisinės konsultacijos ir valstybės ir savivaldybių institucijoms skirtų dokumentų rengimas. Pirminė teisinė pagalba apima šio įstatymo 15 straipsnio 7 dalyje nurodytų procesinių dokumentų parengimą, taip pat patarimus dėl ginčo sprendimo ne teismo tvarka, veiksmus dėl taikaus ginčo išsprendimo ir taikos sutarties parengimą, bet neapima mokesčių administratoriui teikiamų deklaracijų pildymo.“ „7. Pirminę teisinę pagalbą teikiantys asmenys rengia prašymus dėl santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, sutartis dėl santuokos nutraukimo teisinių pasekmių, pareiškimus dėl teismo įsakymo išdavimo, prieštaravimus dėl kreditoriaus pateikto pareiškimo, prašymus dėl teismo leidimo parduoti ar įkeisti nekilnojamąjį turtą išdavimo, prašymus dėl teismo leidimo priimti palikimą išdavimo ir prašymus dėl išankstinių teismo leidimų sudaryti sandorius, susijusius su neveiksnaus tam tikroje srityje ar ribotai veiksnus tam tikroje srityje asmens turtu.“
6.	Paveldėjimo teisiniai santykiai (palikimo priėmimas, testamentas sudarymas ir kt.)	1. Socialinių paslaugų katalogo 9.1 p. Konsultavimas „Pagalba, kurią teikiant kartu su asmeniu analizuojama asmens (šeimos) problema ir ieškoma veiksmingų jos sprendimo būdų“. 2. Socialinių paslaugų katalogo 9.2 p. Tarpininkavimas ir atstovavimas „Pagalbos asmeniui suteikimas sprendžiant įvairias jo problemas (teisines, sveikatos, ūkines, buitines), tvarkant dokumentus, mokant mokesčius, registruojantis pas specialistus, organizuojant ūkinius darbus ir kt., palydint asmenį ir tarpininkaujant, asmeniui bendraujant su kitomis institucijomis, specialistais, kitais asmenimis“. 3. Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 30 straipsnis. Notarinių veiksmų prasmės ir pasekmių išaiškinimas.

Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 31 straipsnis. Asmenų, kurie prašo atlikti notarinius veiksmus, asmens tapatybės nustatymas, veiksnio ir jų parašų tikrumo patikrinimas.

Tvirtinant sandorį notaras turi nustatyti pagrindines sutarties sudarymo aplinkybes, išsiaiškinti šalių motyvą ir norą sudaryti sutartį bei numatyti (išsiaiškinti) šalių pageidaujamas ar nepageidaujamas pasekmes tam, kad būtų galima sudaryti sandorį, kuris išreikštų tikrąją šalių valią.

4. CK 1.89 straipsnis. Savo veiksmų reikšmės negalėjusio suprasti fizinio asmens sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu.

5. CK 1.90 straipsnis. Dėl suklydimo sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu.

6. CK 1.91 straipsnis. Dėl apgaulės, smurto, ekonominio spaudimo ar realaus grasinimo, taip pat dėl šalies atstovo piktašališko susitarimo su antrąja šalimi ar dėl susidėjusių sunkių aplinkybių sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu.

7. Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 2 straipsnio 6 dalis.

„Pirminė valstybės garantuojama teisinė pagalba – šio įstatymo nustatyta tvarka teikiama teisinė informacija, teisinės konsultacijos ir valstybės ir savivaldybių institucijoms skirtų dokumentų rengimas. Pirminė teisinė pagalba apima šio įstatymo 15 straipsnio 7 dalyje nurodytų procesinių dokumentų parengimą, taip pat patarimus dėl ginčo sprendimo ne teismo tvarka, veiksmus dėl takaus ginčo išsprendimo ir taikos sutarties parengimą, bet neapima mokesčių administratoriui teikiamų deklaracijų pildymo.“

„7. Pirminę teisinę pagalbą teikiantys asmenys rengia prašymus dėl santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, sutartis dėl santuokos nutraukimo teisinių pasekmių, pareiškimus dėl teismo įsakymo išdavimo, prieštaravimus dėl kreditoriaus pateikto pareiškimų, prašymus dėl teismo leidimo parduoti ar įkeisti nekilnojamąjį turtą išdavimo, prašymus dėl teismo leidimo

		priimti palikimą išdavimo ir prašymus dėl išankstinių teismo leidimų sudaryti sandorius, susijusius su neveiksnaus tam tikroje srityje ar ribotai veiksnus tam tikroje srityje asmens turtu.”
7.	Dalyvavimas ūkinėje komercinėje veikloje (juridinių asmenų steigimas, buvimas juridinio asmens dalyviu, vertimasis individualia veikla ir kt.)	1. Socialinių paslaugų katalogo 9.2 p. Tarpininkavimas ir atstovavimas. „Pagalbos asmeniui suteikimas sprendžiant įvairias jo problemas (teisines, sveikatos, ūkines, buitines), tvarkant dokumentus, mokant mokesčius, registruojantis pas specialistus, organizuojant ūkinius darbus ir kt., palydint asmenį ir tarpininkaujant, asmeniui bendraujant su kitomis institucijomis, specialistais, kitais asmenimis“.
8.	Kitos turtinių santykių sritys	
ASMENINIŲ NETURTINIŲ SANTYKIŲ SRITYS		
1.	Savitvarkos įgūdžių sritis (tinkama gyvenamojo būsto priežiūra ir pan.)	1. Socialinių paslaugų katalogo 12.2 p. Socialinių įgūdžių ugdymas, palaikymas ir (ar) atkūrimas. „Kasdienio gyvenimo įgūdžių (pinigų apskaitos tvarkymo, apsipirkimo ir mokesčių mokėjimo, namų ruošos darbų planavimo, bendravimo ir pan.) ugdymas ir (ar) palaikymas, ir (ar) atkūrimas, bendravimo, bendradarbiavimo, sprendimų priėmimo įgūdžių ugdymas, maitinimo organizavimas“. 2. Socialinių paslaugų katalogo 12.1 p. Pagalba į namus. „Asmens namuose teikiamos paslaugos, padedančios asmeniui (šeimai) tvarkytis buityje, rūpintis asmeniniu gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime“.
2.	Sveikatos priežiūros sritis (kreipimasis dėl sveikatos priežiūros paslaugų, gebėjimas naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, reikiamų sveikatos priežiūros paslaugų	1. Socialinių paslaugų katalogo 9.1 p. Konsultavimas. „Pagalba, kurią teikiant kartu su asmeniu analizuojama asmens (šeimų) problema ir ieškoma veiksmingų jos sprendimo būdų“. Pagalba savalaikiam vaistų vartojimui ir nuolatinei sveikatos priežiūrai:

poreikio įvertinimas ir pan.)	2. Socialinių paslaugų katalogo 12.1 p. Pagalba į namus. „Asmens namuose teikiamos paslaugos, padedančios asmeniui (šeimai) tvarkytis buityje, rūpintis asmeniniu gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime“ 3. Socialinių paslaugų katalogo 12.5 p. Apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose. „Namų aplinkos sąlygų sukūrimas ir reikalingų paslaugų suteikimas asmenims (šeimoms), kuriems (kurioms) nereikia nuolatinės, intensyvios priežiūros, kad jie (jos) galėtų savarankiškai tvarkytis asmeninį (šeimos) gyvenimą (apgyvendinimas, bendravimo, bendradarbiavimo, sprendimų priėmimo įgūdžių ugdymas, kasdienio gyvenimo įgūdžių (savitvarkos, asmens higienos, sveikos gyvensenos, namų ruošos, namų saugumo užtikrinimo, švaros virtuvėje ir kitur namuose palaikymo, maisto gaminimo, biudžeto planavimo, pinigų taupymo ir valdymo, naudojimosi banko paslaugomis, apsipirkimo, orientavimosi aplinkoje, naudojimosi viešuoju transportu ir kt.) ugdymas ir (ar) palaikymas, ir (ar) atkūrimas, kitų pagal individualius asmens poreikius reikalingų paslaugų organizavimas ir teikimas)“. 4. Socialinių paslaugų katalogo 12.12 p. Apgyvendinimas apsaugotame būste. „Asmens (šeimos) apgyvendinimas ir pagalbos suteikimas namų aplinkoje, reikalingų paslaugų organizavimas bendruomenėje, siekiant kompensuoti, atkurti, ugdyti, palaikyti ir plėtoti asmens (šeimos) socialinius ir savarankiško gyvenimo įgūdžius (apgyvendinimas, bendravimo, bendradarbiavimo, sprendimų priėmimo įgūdžių ugdymas, kasdienio gyvenimo įgūdžių (savitvarkos, asmens higienos, sveikos gyvensenos, namų ruošos, namų saugumo užtikrinimo, švaros virtuvėje ir kitur namuose palaikymo, maisto gaminimo, biudžeto planavimo, pinigų taupymo ir valdymo, naudojimosi banko paslaugomis, apsipirkimo, orientavimosi aplinkoje, naudojimosi viešuoju transportu ir kt.) ugdymas ir (ar) palaikymas, ir (ar) atkūrimas, kitų pagal individualius asmens poreikius reikalingų paslaugų organizavimas)“.
--------------------------------------	---

		5. Socialinių paslaugų katalogo 13.3 p. Ilgalaikė socialinė globa. „Asmeniui teikiama nuolatinė specialistų pagalba, apimanti gyvybiškai svarbių funkcijų palaikymą ir (ar) savarankiškumo ugdymą (apgyvendinimas, bendravimo, bendradarbiavimo, sprendimų priėmimo įgūdžių ugdymas, kasdienio gyvenimo įgūdžių (savitvarkos, švaros virtuvėje ir kitur namuose palaikymo, namų ruošos, asmens higienos, sveikos gyvensenos, maisto ruošimo, namų saugumo užtikrinimo, biudžeto planavimo, pinigų taupymo ir valdymo, naudojimosi banko paslaugomis, apsipirkimo, orientavimosi aplinkoje, naudojimosi viešuoju transportu ir kt.) ugdymas ir (ar) palaikymas, ir (ar) atkūrimas, dienos užimtumo veiklų organizavimas bendruomenėje, ugdymo organizavimas (suaugusiems asmenims su negalia iki 21 m.), maitinimo organizavimas, pagalba maitinantis, asmens maitinimas, pagalba rengiantis, prausiantis ir kitokio pobūdžio pagalba, asmens higienos paslaugų (skalbimo ir pan.) organizavimas ir teikimas, sveikatos priežiūros paslaugų organizavimas, laisvalaikio organizavimas, kitos paslaugos, reikalingos asmeniui pagal jo savarankiškumą).”. 6. Lietuvos Respublikos psichikos sveikatos priežiūros įstatymas 12 straipsnis. Priverstinio hospitalizavimo ir priverstinio gydymo sąlygos.
3.	Šeimos santykių sritis (santuokos sudarymas, asmens gebėjimas įgyvendinti tėvų valdžią – auklėti ir prižiūrėti savo vaikus, įvaikinti ir kt.)	1. Socialinių paslaugų katalogo 12.4 p. Socialinė priežiūra šeimoms. „Paslaugos, teikiamos sunkumų patiriančiai šeimai, turinčiai ar besilaukiančiai vaikų (krizė, socialinių įgūdžių stoka, priklausomybės, smurtas artimoje aplinkoje, vaikų nepriežiūra ir pan.), siekiant ją įgalinti savarankiškai rūpintis savo vaikais ir tinkamai juos prižiūrėti, savarankiškai spręsti problemas, užtikrinti emocinę ir psichologinę gerovę, palaikyti glaudesnę santykį su socialine aplinka, stiprinti šeimos narių gebėjimus prižiūrėti, pozityviai auklėti ir ugdyti vaikus nuo gimimo, padėti šeimai sukurti vaikų raidai palankią aplinką ir išvengti socialinės atskirties (bendravimo, bendradarbiavimo, sprendimų priėmimo įgūdžių ugdymas, motyvavimas siekti teigiamų pokyčių šeimos gyvenime, kitų pagalbos priemonių pagal šeimos narių poreikius (psichosocialinės ar intensyvios krizių įveikimo pagalbos,

		psichologinio konsultavimo, vaikų dienos socialinės priežiūros, piniginės paramos, užimtumo, sveikatos priežiūros, švietimo, socialinio būsto, kitų priemonių, padedančių patenkinti individualius pagalbos poreikius, ir kt.) organizavimas, pagalba šeimos nariams prižiūrint mažamečius vaikus ir vaikus su negalia, užtikrinant jų saugumą, įgūdžių ugdymą ir poreikių tenkinimą pagal vaiko amžių, kitų specialistų (psichologo, dietologo, gydytojo, kineziterapeuto ir kt.) pagal poreikius teikiamų paslaugų organizavimas.”.
4.	Asmens gebėjimas būti globėju (rūpintoju), pagalbininku pagal sutartį dėl pagalbos priimant sprendimus	1. CPK 506 straipsnis. Pasirengimas nagrinėti bylą dėl globos ar rūpybos nustatymo, globėjo ar rūpintojo paskyrimo neveiksniui tam tikroje srityje ar ribotai veiksniam tam tikroje srityje asmeniui. „2. Globos ir rūpybos institucija raštu pateikia teismui išvadą, kurioje nurodo: 1) duomenis apie asmens, dėl kurio nagrinėjama byla, buvimo vietą ir globėjo ar rūpintojo paskyrimo reikalingumą; 2) jeigu reikia skirti globėją ar rūpintoją, pateikiama globėjo ar rūpintojo kandidatūra; nurodomi duomenys apie jį (vardas, pavardė, asmens kodas, gimimo data ir vieta, darbovietė, šeiminė ir turtinė padėtis, sveikatos būklė, giminytės ryšys ir santykiai su pripažintu neveiksniu tam tikroje srityje ar ribotai veiksnium tam tikroje srityje asmeniu, moralinės ir kitokios savybės, jo galimybė įgyvendinti globėjo ar rūpintojo pareigas), taip pat kitos turinčios reikšmės aplinkybės; nurodoma neveiksniu tam tikroje srityje ar ribotai veiksnium tam tikroje srityje pripažinto asmens nuomonė dėl globėjo ar rūpintojo kandidatūros;”. 2. Vaiko globos organizavimo nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. kovo 27 d. Nr. 405, nustato pasirengimą vaiko globai (rūpybai), globėjo (rūpintojo) vaikui parinkimą, vaiko globos (rūpybos) nustatymą ir vykdymą, vaiko globos (rūpybos) priežiūrą, vaiko laikinosios globos (rūpybos) pratęsimą ir vaiko globos (rūpybos) pabaigą.
5.	Darbo teisinių santykių sritis (asmens gebėjimas sudaryti darbo sutartį, atitinkančią jo	1. Socialinių paslaugų katalogo 12.14 p. Socialinių dirbtuvių paslauga. „Paslauga, kuria siekiama, atliekant prasmingas darbinio užimtumo veiklas, nukreiptas į konkrečios prekės (produkto) gamybą ir (ar) paslaugos teikimą bei realizavimą rinkoje,

	galimybes, poreikius ir pan.)	didinti asmenų įsidarbinimo atviroje darbo rinkoje galimybes, ugdyti, lavinti ir palaikyti bendruosius ir su konkrečia darbinio užimtumo veikla susijusius įgūdžius (darbinių įgūdžių (funkcijų) ugdymas pagal individualius asmens gebėjimus, darbinis užimtumas, atliekant konkrečias veiklas, asmens motyvavimas ir rengimas darbui atviroje darbo rinkoje, kasdienio gyvenimo įgūdžių ugdymas ir (ar) palaikymas, ir (ar) atkūrimas, kitų gebėjimų (bendravimo, bendradarbiavimo, sprendimų priėmimo ir kt.), susijusių su darbinių gebėjimų formavimu, atkūrimas ir (ar) naujų įgijimas bei ugdymas). “. 2. 36 straipsnis. Susitarimas dėl išbandymo „1. Siekiant patikrinti, ar darbuotojas tinka sulygtam darbui, taip pat ar sulygtas darbas tinka darbuotojui, sudarydamos darbo sutartį darbo sutarties šalys gali sulygti dėl išbandymo.“.
6.	Kitos asmeninių neturtinių santykių sritys	1. Socialinių paslaugų katalogo 12.6 p. Socialinė reabilitacija asmenims su negalia bendruomenėje. „Kompleksiškai pagal negalios pobūdį, sunkumą ir specifiką teikiamos socialinių, savarankiško gyvenimo, mokymosi, darbinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ar atkūrimo paslaugos, kuriomis siekiama įgalinti asmenis su negalia savarankiškai gyventi bendruomenėje, ugdytis ir dalyvauti darbo rinkoje ar užimtumo veikloje“.

Be lentelėje nurodytų alternatyvų, kurios yra pateiktos atskirai pagal vertinamąsias sritis, toliau pateikiamos paslaugos ir priemonės, kurios yra aktualios daugumai vertinamųjų sričių:

1. CK 3.279¹ straipsnio 1 dalyje nustatyta galimybė, kad pilnametis veiksnus fizinis asmuo gali raštu sudaryti sutartį su pilnamečiu veiksniu fiziniu asmeniu, kuriuo jis pasitiki, dėl pagalbos priimant sprendimus tam tikrose gyvenimo srityse. Sutartis dėl pagalbos priimant sprendimus gali būti sudaroma, kai asmeniui dėl psichikos ir elgesio sutrikimo arba dėl kitų aplinkybių (amžiaus, ligos ar kitų) sudėtinga priimti geriausiai jo interesus atitinkančius sprendimus. Sutartį dėl pagalbos priimant sprendimus srityse, kuriose yra veiksnus, gali sudaryti ir fizinis asmuo, kuris yra neveiksnus tam tikroje srityje ar ribotai veiksnus tam tikroje srityje. CPK 467 straipsnio 5 dalyje, 473 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad bylos nagrinėjimo metu nustatęs, kad nėra pagrindo pripažinti asmenį neveiksniu ar ribotai veiksniu tam tikroje srityje, tačiau asmeniui reikalinga pagalba priimant sprendimus, teismas pasiūlo asmeniui sudaryti sutartį dėl pagalbos priimant sprendimus ir tai nurodo sprendime. Pagal teisminę praktiką, pagalba priimant sprendimus gali būti sudaroma ir su juridiniu asmeniu, pvz. socialinės globos įstaiga,

kuri paveda konkrečiam asmeniui (specialistui) atlikti atitinkamas funkcijas. Kai kyla abejonių dėl asmens pripažinimo neveiksniu tam tikroje srityje ar ribotai veiksnium tam tikroje srityje tikslingumo, visos abejonės turi būti vertinamos asmens, kurį prašoma pripažinti neveiksniu tam tikroje srityje, naudai ir visais atvejais turi būti taikomos kuo mažiau asmens veiksnumą ribojančios priemonės.

2. Agentūros įgyvendinamo projekto „Perėjimas nuo institucinės globos prie bendruomeninių paslaugų Sostinės regione, Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione“ (toliau – Projektas) Pagalbos priimant sprendimus paslauga, kuomet yra įsiklausoma ir atsižvelgiama į asmens valią atitinkamais klausimais, ženkliai stiprina asmens gebėjimus pasirūpinti savimi ir priimti kasdieninius sprendimus, siekiant savarankiško gyvenimo ir dalyvavimo visose gyvenimo srityse. Pagalba priimant sprendimus visų pirma remiasi sprendimą priimančio asmens valia, pageidavimu ir teise rinktis. Savarankiškas sprendimų priėmimas asmeniui su negalia suteikia autonomiją ir įgalina veikti savarankiškai. Šis žmogaus asmenybės elementas leidžia jam pačiam kontroliuoti savo gyvenimą ir dalyvauti visuomeniniuose santykiuose.
3. Projekto Atvejo vadybos paslauga - tai dinamiškas ir bendradarbiavimu grįstas procesas, kuriame atvejo vadybininkas, dirbdamas su individualių ir kompleksinių poreikių turinčiais asmenimis, vertina, planuoja, organizuoja ir koordinuoja paslaugų, reikalingų asmens poreikių tenkinimui, įgyvendinimą. Atvejo vadybininkas, atsižvelgiant į asmens individualius poreikius, teikia palydėjimo, informavimo, konsultavimo ir atstovavimo paslaugas asmeniui gaunant skirtingų sektorių paslaugas. Atvejo vadybos paslauga, kurios teikimo metu palaikomas glaudus ir tęstinis ryšis su asmeniu, padeda jam ugdyti supratimą apie gaunamų pagalbų naudą ir gebėjimus tokią pagalbą priimti.
4. Projekto veikla veiksnumo apribojimo prevencija, kuomet veiksnumo apribojimo prevencijos specialistai, bendradarbiaudami su pagalbą priimant sprendimus specialistais, atvejo vadybininkais ir socialiniais darbuotojais, siekia laiku identifikuoti atvejus, kurių metu galimi darbingo amžiaus negalią turinčių asmenų teisių pažeidimai inicijavus ar ketinant inicijuoti jų veiksnumo ribojimo procesą. Esant poreikiui, turite galimybę kreiptis į veiksnumo apribojimo prevencijos specialistus dėl konsultacijos veiksnumo klausimais.
5. Remiantis Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymo 27 straipsniu asmuo gali naudotis asmenine pagalba – asmeninio asistento individualiai teikiama pagalba asmeniui su negalia atlikti darbus ir vykdyti veiklas, kurių dėl negalios jis negali atlikti savarankiškai ir kurie būtini siekiant gyventi savarankiškai ir veikti visose gyvenimo srityse. Asmeninis asistentas gali suteikti pagalbą namuose ar viešojoje erdvėje – pasirūpinti asmens higiena, maistu, padėti nuvykti į reikiamą vietą, pagelbėti bendrauti, tvarkyti finansinius išteklius, orientuotis aplinkoje, organizuoti laisvalaikį ir poilsį, palydėti ir padėti nuvykti į darbo pokalbį, surasti tinkamą transporto priemonę, padėti judėti ten, kur nėra pritaikyta aplinka. Svarbiausias asmeninio asistento uždavinys – ne atlikti veiksmus už asmenį su negalia, o atlikti

kartu su juo. Paslauga skirta užtikrinanti asmens savarankiškumą ir laisvę rinktis.

Taip pat kiekvienu konkrečiu atveju reiktų įvertinti ar veiksnio ribojimas iš esmės yra prasmingas atitinkamoje srityje, ar vertinama sritis yra aktuali asmeniui, ar yra bent teorinių galimybių pakenkti sau ar susijusiems asmenims, pvz.: kai asmuo nedisponuoja atitinkamu turtu, asmens vaikai yra suaugę ir gyvena savarankiškai, nėra faktinių duomenų, kad asmuo neatsakingai sudarinėjo sutartis, kurių nevykdė, asmuo turėdamas pasirinkimo laisvę domėtis ar nesidomėti politika, būti aktyviu šiose srityje ar nebūti aktyviu, tai išreiškė atitinkama valia ir pan. Taip pat, asmenims negali būti ribojama teisė kreiptis ir gauti socialines paslaugas ar kitas pagalba, kurios yra būtinos asmens savarankiškumo ugdymui ir užtikrinimui.

Atkreiptinas dėmesys, kad dalis vertinamųjų sričių yra specifinės, reikalaujančios ne tik bendrųjų, bet ir specialiųjų žinių, kurių neturėjimas pats savaime nesuapina išvados, kad asmuo atitinkamoje srityje yra neveiksnus ar ribotai veiksnus. Specifinių žinių neturėjimą gali lemti įvairios objektyvios priežastys, tokios kaip nesidomėjimas tam tikra sritimi, sritis gali būti asmeniui neaktuali vertinant esamas faktines aplinkybes (atitinkamo turto neturėjimą ir pan.), gyvenimišką patirtį ir buvimą tam tikroje aplinkoje (pvz. grupinio gyvenimo namai), kurioje asmuo gyvendamas gauna pagalbą, per kurią, galinčios kilti (tai yra menamos) rizikos, yra valdomos. Nežinojimas tam tikrų dalykų, paremtas gyvenimiškos patirties atitinkamose srityse neturėjimu, yra standartinė ir daugumai žmonių būdinga savybė. Asmens specialiųjų žinių neturėjimą įvardijame kaip nieko bendro su veiksmu neturinčiu ir jo niekaip neįtakojančiu žinių trūkumu, kurios nesunkiai gali būti kompensuojamos per asmeniui jau teikiamas ar galimas teikti paslaugas ar kitas pagalbos priemones, taip pat galimų kilti rizikų valdymui gali būti pasitelkiami esami teisiniai instrumentai ir nustatyti saugikliai.

Gebėjimo veikti su pagalba nepakankamas įvertinimas ir pripažinimas kelia grėsmę nepagrįstai apriboti asmens teises tose srityse, kuriose jis galėtų veikti gaudamas individualią pagalbą, o tai prieštarauja žmogaus teisių principu grindžiamam veiksmo suvokimui. Kiekvienu konkrečiu atveju asmens teisių ir laisvių ribojimo masto pagrindumas privalo būti įvertintas per galimybę gauti atitinkamas paslaugas prizmę. Atitinkamos pagalbos teikimas yra privalomas tokias paslaugas teikiančioms institucijoms, kai toks poreikis asmeniui yra konstatuotas. Tokių paslaugų gavimo užtikrinimas yra valstybės pareiga. JT asmenų su negalia teisių konvencijos 12 straipsnis nustato pareigą valstybei imtis atitinkamų priemonių, kad suteiktų asmenims su negalia galimybę pasinaudoti pagalba, kurios jiems gali prireikti įgyvendinant savo teisinį veiksmumą.

Toks požiūris ir praktika turi tapti alternatyva veiksmo ribojimui.